

In de narigheid gaat het licht aan

tekst **Tjerk de Reus**

Weinig auteurs doen het op zo'n avontuurlijke manier als Graham Greene: de mens binnenstebuiten keren, om zijn ziel te tonen. Bijvoorbeeld in zijn roman **De kern van de zaak**.

Als je begint aan een roman van Graham Greene (1904-1991) krijg je al snel een vertrouwd gevoel. Je stapt een wereld binnen die herinnert aan boeken van vroeger, jongensboeken misschien vooral, met schurken en detectives, met drama en spanning. Ze spelen zich af in de wijde wereld, niet ergens op een depressief zolderkamertje in Amsterdam-Zuid. En Greene laat je meestal niet lang in het ongewisse over de aard van zijn onderneming. Hij zet de zaak op scherp, laat je nadenken over morele vragen, over keuzes die ertoe doen. Personages van Greene zijn gekweld door lieden, vaak op een manier die gaandeweg het verhaal steeds fascinerender wordt. Daarbij lopen er altijd priesters rond in Greenes romanwereld, die graag vertellen wat het geloof ons voorhoudt – als ze zelf tenminste niet aan de drank of een andere zonde verslingerd zijn. In het geval van Henry Scobie, hoofdpersoon van de recent opnieuw verschenen roman *De kern van de zaak* (oorspronkelijk 1948), is zijn onweerstaanbare neiging om medelijden te hebben ongetwijfeld een psychische onevenwichtigheid. Maar het is meer dan alleen dat. Deze uit zijn voegen gegroeide karaktereigenschap van de romanheld spiegelt ook het onophoudelijk, goddelijk erbarmen met de ontspoorde mens.

Het verhaal van *De kern van de zaak* speelt zich af aan de Westkust van Afrika. Het is 1942, de internationale situatie is gespannen door de oorlog, en dat merken de Britten die ter plaatse het gezag uitoefenen. Scobie, een man van middelbare leeftijd, is plaatsvervangend commissaris van de politie. Opvallend genoeg begint de roman niet met deze Scobie, maar met Wilson, een ambtenaar die de Britse autoriteiten als spion hebben gestuurd. Hij ontpopt zich als de grote tegenspeler van Scobie. Hoewel Wilson voor de ontwikkeling van het verhaal essentieel is, kan hij als personage niet in de schaduw staan van Scobie: een zeldzaam scherpzinnig waarnemer van de menselijke zwakte, ook bij zichzelf. Scobie is punctueel en integer, maar toch be-

landt hij op het glibberige pad van omkoperij. En daar is hij een gemakkelijke prooi voor de gewiekste Wilson. Het eigenlijke verhaal van *De kern van de zaak* reikt echter dieper dan criminaliteit en chantage. Scobie komt niet uit geldzucht terecht bij de plaatselijke maffia. Het begint allemaal met zijn verliefdheid op een jongedame, die na schipbreuk bij hem in de buurt komt wonen. Scobies eigen vrouw is dan net vertrokken, naar Zuid-Afrika. De relatie die Scobie met haar krijgt, betitelt de priester als 'overspel' als hij er tijdens de biecht over hoort. Maar niets is wat het lijkt in deze roman. De verliefdheid van Scobie is in de kern een vorm van barmhartigheid. De jonge vrouw die nu zijn hart heeft gestolen, is een lelijke, onaanzienlijke vrouw, eenzaam en beroofd van alles. Zijn eigen vrouw is een lastig type met een groot ego. Hij bekostigt haar reis door geld te lenen van een notoire crimineel – en dat luidt het begin van zijn 'val' in. Een zelfgekozen val dus, een ontsporing waarvan hij zich bewust is. Hij kan beide vrouwen niet teleurstellen, meent hij, en daarom bedenkt hij een radicale oplossing. Deze oplossing kiest hij ook ten overstaan van God, met wie hij indringend in gesprek is.

Het verrassende inzicht dat deze roman onthult, zit vooral in de overtuiging dat menselijke ellende, narigheid en wanhoop geen laatste waarheid zijn. Het werk van Greene is nooit tragisch, in de zin dat het 'nu eenmaal' triest gesteld is met de armzalige mens. Op een mysterieuze manier gaat in alle narigheid het licht aan en tref je in dat wat als kwaad en zonde te boek staat, op een verbijsterende manier de genade aan. Sacramenteel, dát is het karakter van Greene's roman. Het heil dat hier daagt, is niet te beredeneren. Dat het niettemin als een tastbaar mysterie de lezer beroert, bewijst de kwaliteit van *De kern van de zaak*.

Graham Greene, *De kern van de zaak*, Bint, € 19,90